

Pero Zubac

TO ZLATNO VREME MLADOSTI – uz pedesetogodišnjicu Polja –

Polja su bila prvi časopis u kojem sam objavio pesme, moja ulaznica u svet literarnog. U kasnim gimnazijalnim, zrenjaninskim godinama, ni punoletan još, upoznao sam u Vršcu, na Prvom vršačkom pesničkom proleću, međ inim piscima, poetesu Jasnu Melvinger, koja je sa neprikrivenom naklonošću razgovarala sa nas desetak mladih pesnika, i sama vrlo mlada a već poznata u svetu literature, davši nam adresu poznatog časopisa u čijem je uredništvu tada bila. I sada čuvam dva njena pisma koja mi je poslala na moju nevesinjsku adresu, pisma podrške, ohrabrenja, iz kojih sam naučio kako da se postavljam prema mladim piscima onda kada više ne budem mlad, a možda nešto uspem da stvorim od svojih ranih literarnih opsesija.

Vraćao sam se u zavičaj iz Trpnja i na kiosku u centru Ploča prepoznao poznat mi logo Polja, kupio časopis i ugledao dve pesme Perice Zupca. I sada se sa setom sećam tog zapljuska letnje radosti.

Moguće da me je ta dragocena podrška i usmerila na studije u Novi Sad a ne na industrijsku psihologiju u Beograd.

Ranih šezdesetih prošlog veka Novi Sad je bio veoma naklonjen mladima. Nas desetak literata rasutih po raznim fakultetima vrlo brzo smo postali stalni saradnici studentskog lista Index, a Polja su objavljivala moje prve kritike, eseje i, najčešće, pesme. Već na sredini studija uigrana Indexovska ekipa preuzela je Polja. Budući da sam dve godine bio glavni i odgovorni urednik Indexa sasvim sam savladao zanat pravljenja novina i kao mladi glavni urednik Polja, sve vreme čist volonter, bez ikakvog uredničkog honorara, svu sam energiju okupljanja istomišljenika, po celoj ondašnjoj domovini, usmerio na Polja. Ko je zapamtio to vreme – setiće se. Da novim generacijama opisujem to vreme bilo bi, u ovom trenutku, čini mi se, nesvrshodno i hvalisavo. Bilo pa prošlo. Meni je to vreme bilo vreme tragalaštva i radosti velike i neprestane.

Mislim da su Polja tada bila najzanimljiviji i najinovativniji literarni časopis u Jugoslaviji i da je listing imena koja su se tada pojavljivala u našem časopisu danas živa istorija literature polovine prošloga veka. Otvorenost i naklonost ka mladima i nepoznatima bila je naša osnovna nakana i mislim da smo umeli da okupljamo i afirmišemo mlade stvaraoce.

Naša orijentacija vidljiva je iz bibliografije Polja, pa ne navodim nijedno ime, a svako bi mi bilo drago ukucati u ovaj zapis koji se brani od sete koju svako sećanje nanosi, sem imena velike i meni veoma drage pesnikinje koja mi je otvorila vrata Polja, davši mi potporu kada mi je bila najneophodnija. Sve ove godine, a nanizanih ih je dosta, ja taj dug vraćam svojim brižnim naklonostima ka mladima koji od mene zatraže ma kakvu pomoć.

Otišao sam iz Polja pre nego što mi je iscurio omladinski tajming, dakle pre svoje dvadesetisedme godine. Sopstvenom odlukom i bez ičijih nagovora. Mislio sam da tako treba.

Zar već pedeset – rekao bi moj dragi pesnički pobratim, odavno već na drugoj obali. Od tih pedeset, nekoliko je godina, nezaboravnih, mojih i naših, zdušno darovano Poljima. Možda su, kada danas razmišljam, moje najkreativnije godine ugrađene u zlatno stablo Polja.

A novim kormilarima, razume se, dobar vetar u jedra!

Novi Sad, jula 2005.

DUNAVSKA ELEGIJA

Ta voda nije više voda koju gledaš
Jer nju već neko drugi, udaljen od tebe,
Vidi a ti u drugu vodu gledaš.
I Grad koji reka preseca na dvoje
Kao što jabuku dele zaljubljeni
Nije više Grad koji vidiš
Jer on se menja neprestano, samo ga svako,
U svome sećanju može sačuvati
Neizmenjenog, jer deca rastu
I opet je nad vodom zima,
Moja ljubavi.

I ja ti, bezbedno razmaknut od zaborava,
Reči o Gradu izgovaram jer u mojim
Rečima, samo, možeš u noći čuti zvon
Malenog zvona sa Jermenske crkve
I zrnast, od zlata dobrote, tkan glas
Brata moga sa druge obale kako u
Vetar kazuje reči o Vojvodini
Varmeđskoj i svetonikoljskoj, od zlatnog
Saća i božićnih kolača i bruj tanke žice
Sa malog prima s kojim se staću naše minule
Godine.
Ti znaš, Grad je od ljudi tkan,
A naši su prijatelji otišli

I gledaju nas sa umornih i
Dalekih zvezda.

Ali, svejedno, ja sam još tu, i još prelazim
Jutrom mostom kojeg nema
Do u sećanju krhkom i vraćam
Se mostom kojeg nema.

I pored reke stojim koja pamti
Kako smo umeli plakati kao napuštena
Deca u zimne čase sećanja na one kojih
Nema a ova ista reka je strah njihov
U jutru talasom tamnim zaplavila.

I uvek nekoga nema. A Grad, svejedno,
Stoji i zalazi u atare i neka nova deca trče
Dugim obalama i svoju radost u
Novo jutro izdišu.

Voliš li ovaj Grad, umeš li se na licu njegovom,
Katkada, prepoznati?
Možeš li u sećanju vratiti mladu sliku
Kako gimnazijalka Isidora zaplašena
Naglih zvukom vidi kako iz širom otvorene
Kapije dva besna vranca izleću a na kočijama,
Po sportskoj reguli, sa strane, stoji uspravna i tvrda
Lenka Dunčerska?
I kako mladi Kašanin gleda kako
Lazar Kostić s šeširom zgužvanim u ruci
Zamiče ulicom Dunavskom
I kako Zmaj, s večeri, bodar, dugom obalom
Kamenici se vraća.

Ima li reka pamćenje i da li iz tamnih
Dubina zemlja ona ista voda
Vraća se u izvorište odakle velika misao
O večnoj vodi dolazi i uvek naš Grad ne
Mimoiđe u svome toku ka moru koje sve slike
U album sećanja vode beleži.

Ti znaš, mi smo od ovog Grada i ovaj Grad
Je od nas, od ove smo reke i ona je od nas,
I sat sa Varadina broji i naše sate

I sate onih kojih nema i onih
Koji će biti.

U vremenu koje je moćno kao reka
Na kojoj umorne oči odmaramo.

Da li umeš da čuješ reči na jezicima
Koji se govoraše ovde i koji se govore sada dok
Mi ćutimo u svetu uspomenu zagledani?
I da li možeš da oslušneš pesme
Koje su u ovom Gradu i o ovom Gradu
Napisane, u vekovima koji se
Gube u sećanju?

I da li možeš da vidiš sve te devojke
Sa našeg starog korzoa kako trče uz reku
U svojim prozirnim lepršavim haljinama
I zamiču spokojne iza vidika.
A oni momci, što su ih osmatrali,
Ushićeni na uskim trotoarima našim,
Na drugoj obali, većma i odavno, stoje
I uzaludu se dozivamo.
Vidiš li ih? Da li ih mlade prepoznaješ?

A zvona sa Saborne, i Almaške, i Uspenske i zvona
Iz naših sećanja, zatamnjenih, ali sa večnim zvonom
Radosti, zrnima svetlosti, opet zvone. I da smo prolazni
I prolaznici, govore nam.

I Sinagoga naša svetli iznutra
I miriše na vreme iz koga smo potekli.
Možeš li da zamisliš kako gore lampe
Sa rundbrenenom i mekim svetlom zalivaju reči molitava Gospodu:
...da milostiv bude kada sudi "narodu svojemu
jer žao će mu biti sluga njegovih kada bude video
Gospod, da je prošla snaga i da nema ništa od uhvaćenoga ili od ostavljenog..."

A samo je grad ovaj večan i ovo nebo u koje se reči
Naše uzdižu kao jato ptica koje se vinu u nebo,
S Dunava, u večeri.

Na plači, moja ljubavi,
Ne plači u sećanju, za sećanjem,

Nad sećanjem.
Grad će nam oprostiti sve što mi nismo
Oprostili njemu.

Za pamet vječnaju.
Za jutro obično, pored Dunava,
Za dan koji će i nas u drugi dan
Velikom vodom prevesti.

Možda se u pahuljama ranim opet vraća
Zgusnuta voda koja pamti naše ruke
Dok smo dlan Dunava letnjeg zahvatili, davno,
Jer sve je oko nas u protoku i sve se
Ponovo vraća.

Nema druge vode doli ove koja se u oblake
Pretvara i radosnim nam slikama oplemeni dan. I noć u
Kojoj se branimo snovima. A Grad, svejedno,
Traje, umoran od istorije, ali sasvim nalik na nas.
On je od naših lica.
I bez nas ne postoji.

A na novim licima su sva lica dragih, kojih nema.
I lepi mostovi naši. I kuće, malene, kojih
Više nema. Ni ulica naše mladosti.
Ni mladosti.

Neko od naših peva i neko od naših plače. Umeš li ih čuti?
To što čuješ vetar i krik ptica u zraku,
I bruj velikog grada i žamor novog detinjstva,
To je to što čuješ i ne čuješ i od toga zvuka
Gradi se i ova pesma koja se na veliko i moćno srce
Našeg Grada, u sećanju, ovog što se nad nas visokom
Senkom nadnosi –
Oslanja – to je zvuk od kojeg se male reči istaču
I padaju na vodu, modru vodu, u koju se zvezde padalice
Obaraju i odlaze, daleko, daleko, gde nas čeka
Poslednja i najtiša tišina.
Sveta tišina sećanja.
Svetla tišina sećanja.
Sećanje na tišinu.

Na Badnje večer, 6. januara 2004. g.